

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. gruodžio 14 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų A l e s Bukavinienės, Gražinos Davidonienės (pranešėja) ir Sigitos Rudėnaitės (kolegijos pirmininkė),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal **atsakovės A. G.** kasacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2022 m. birželio 21 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Vilniaus miesto vaiko teisių apsaugos skyriaus ieškinį atsakovei A. G. dėl vaiko atskyrimo nuo motinos, nuolatinės globos ir vaiko gyvenamosios vietos nustatymo bei išlaikymo, trečiasis asmuo, nepareiškiantis savarankiškų reikalavimų, viešojo įstaiga (duomenys neskelbiami).

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių vaiko atskyrimą nuo tėvų, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovas Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Vilniaus miesto vaiko teisių apsaugos skyrius (toliau – ir Tarnyba) kreipėsi į teismą su ieškiniu atsakovei A. G., prašydamas: 1) atskirti A. G. G. nuo motinos A. G.; 2) priteisti iš A. G. išlaikymą nepilnametei dukteriai A. G. G. po 100 Eur kas mėnesį mokamomis periodinėmis išmokomis nuo bylos iškėlimo teisme dienos iki jos pilnametystės; 3) nustatyti nuolatinę globą A. G. G. ir jos globėja bei gaunamų lėšų administratore paskirti (duomenys neskelbiami); 4) A. G. G. globos vietą nustatyti (duomenys neskelbiami).
3. Ieškovas nurodė, kad atsakovė A. G. turi dukterį A. G. G., jos atžvilgiu motinos valdžios dėl ligos tinkamai neįgyvendina. Vaiko tėvas nenustatytas. Vaiko motina neužtikrina vaikui saugumo, nėra tenkinami svarbiausi vaiko poreikiai (socializacija, ugdymas, sveikas visavertis maitinimas, sveikatos priežiūra, dienos režimas).
4. Pažymėjo, kad atsakovės šeima Tarnybai žinoma nuo 2018 m. spalio 23 d., kai buvo nustatyti galimai nesmurtiniai vaiko teisių pažeidimai, t. y. atsakovė viešajame transporte elgėsi neadekvačiai, kūdikis buvo aprenktas ne pagal sezoną. Atitinkamai buvo nustatytas pirmas grėsmės vaikui lygis, paskirtas atvejo vadybos procesas dėl socialinių įgūdžių stokos bei vaiko nepriežiūros. Nuo 2019 m. balandžio 12 d. buvo nustatytas galimas smurtas prieš vaiką, t. y. neadekvatus vaiko motinos elgesys ir vaiko nepriežiūra, motina į gydymo įstaigas dukterį nuvedavo tik po daugybės raginimų, nesuprato gydytojų rekomendacijų, nebuvo linkusi priimti specialistų pagalbos, vengė susitikimų, nevykdė pagalbos plane išskeltų tikslų dėl savo psichinės sveikatos gerinimo. Atsakovės dukteriai nustatytas antras grėsmės vaikui lygis.
5. Tarnyba pažymi, kad atsakovė A. G. turėjo psichinės sveikatos susirgimų ir keletą kartų gydėsi gydymo įstaigose.
6. Vėl „Vilniaus SOS vaikų kaimo“ Socialinių paslaugų šeimai padalinys nuo 2018 m. spalio 31 d. taiko atvejo vadybos procesą ir socialinių įgūdžių ugdymo bei palaikymo paslaugas A. G. šeimai. Atvejo vadybininkė nurodė, kad paslaugos gavėja vykdo įsipareigojimus tik iš dalies, tačiau netinkamai vartoja psichiatro paskirtus vaistus, todėl šeimoje pokyčių nevyksta. Paslaugų gavėja bendradarbiauti nelinkusi, vengia kontakto, elgiasi priešišškai. Telefonas dažnai būna išjungtas, namuose atsakovės dažniausiai nerandama, o per visą pagalbos atsakovės šeimai laikotarpį esminių pokyčių šeimoje neįvyko.
7. Tarnybos vertinimu, atsakovė dėl objektyvių priežasčių – ligos (lengvo protinio atsilikimo, reikšmingo elgesio sutrikimo, reikalaujančio dėmesio ar gydymo, bei organinio asmenybės sutrikimo), socialinių ir tėvystės įgūdžių stokos – negali tinkamai pasirūpinti šeimos buvimu ir dukterimi, užtikrinti visų jos poreikių, saugos, jos amžiui ir vystymosi raidai tinkamos gyvenamosios aplinkos, todėl nepilnametė A. G. G. turėtų būti atskirta nuo motinos. Tarnyba pažymi, jog 2022 m. vasario 14 d. buvo gautas (duomenys neskelbiami) sutikimas dėl paskyrimo nuolatinė A. G. G. globėja.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

8. Vilniaus miesto apylinkės teismas 2022 m. balandžio 11 d. sprendimu ieškinį tenkino – atskyrė nepilnametį vaiką A. G. G. nuo motinos A. G.; priteisė iš atsakovės A. G. išlaikymą nepilnametei A. G. G., mokamą po 100 Eur kas mėnesį periodinėmis išmokomis nuo bylos iškėlimo teisme dienos (2022 m. vasario 21 d.) iki vaiko pilnametystės, priteisto išlaikymo sumą indeksuojant kasmet Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka, atsižvelgiant į infliaciją; nustatė nepilnametei A. G. G. nuolatinę globą, vaiko globėja ir gaunamų lėšų administratore

paskyrė (duomenys neskelbiami), vaiko gyvenamąją vietą nustatė globos institucijoje.

9. Teismas nurodė, kad Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – [CK](#)) 3.179 straipsnio 1 dalyje išdėstytos dvi tarpusavyje susijusios aplinkybės, kai vaikas teismo sprendimu gali būti atskiriamas nuo tėvų: pirmą, abu tėvai ar vienas iš jų dėl susiklosčiusių objektyvių aplinkybių negyvena ar negali gyventi su vaiku, ir, antra, reikia nuspėti, kur turi gyventi vaikas. Kadangi vaiką galima atskirti nuo tėvų tik susiklosčius objektyvioms aplinkybėms, būtent jos turi lemti tėvų negalėjimą vykdyti pareigų savo vaikams, o tėvų veiksmams neturi būti kalti. Objektyvios aplinkybės galėtų būti tėvų liga, dėl kurios jie negali vykdyti savo pareigų tam tikru apibrėžtu ar neapibrėžtu laikotarpiu.
10. Teismas nustatė, kad atsakovė A. G. turi dukterį A. G. G.. Duomenų apie A. G. G. tėvą nėra. Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2018 m. kovo 19 d. įsakymu atsakovės šeima įrašyta į Vilniaus socialinės rizikos šeimų, auginančių vaikus, apskaitą. 2018 m. spalio 23 d. nustatytas pirmas grėsmės vaikui lygis (nustatyti galimi nesmurtiniai vaiko teisių pažeidimai – motina viešajame transporto elgėsi neadekvačiai, kūdikis buvo aprenktas ne pagal sezoną). Šeimai nuo 2018 m. spalio 31 d. taikoma atvejo vadyba ir teikiamos socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo paslaugos VŠĮ „Vilniaus SOS vaikų kaimas“ Socialinių paslaugų šeimai padalinys. Nuo 2019 m. balandžio 10 d. atsakovės mažametei dukteriai A. G. G. buvo nustatyta laikinoji globa. 2019 m. balandžio 12 d. nustatytas antras grėsmės vaikui lygis (neadekvatus vaiko motinos elgesys bei vaiko nepriežiūra, nes motina į gydymo įstaigą dukterį nuvesdavo tik po daugybės raginimų, nesuprato gydytojų rekomendacijų, nebuvo linkusi priimti specialistų pagalbos, vengė susitikimų, nevykdė pagalbos plane išskeltų tikslų dėl savo psichinės sveikatos gerinimo). Vilniaus miesto apylinkės teismas 2019 m. balandžio 25 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. eS2-17677-930/2019](#) leido paimti mergaitę (A. G. G.) iš jos motinos (A. G.). Nuo 2019 m. balandžio 30 d. iki 2020 m. liepos 13 d. vaikas buvo globojamas, kol atsakovė gydėsi psichiatrijos ligoninėje. 2020 m. liepos 9 d. atsakovė buvo apgyvendinta Vilniaus arkivyskupijos „Caritas“ Motinos ir vaiko globos namuose, nuo 2020 m. liepos 13 d. atsakovei grąžinta duktė. Taryba 2021 m. kovo 19 d. įvertino vaiko situaciją ir nustatė vaiko apsaugos poreikį, todėl kreipėsi į teismą dėl leidimo paimti vaiką iš motinos išdavimo. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2021 m. balandžio 12 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. eS2-13626-1094/2021](#) buvo tenkintas Tarybos prašymas ir leista paimti nepilnametę A. G. G. iš jos motinos A. G. Vilniaus apygardos teismo 2021 m. gegužės 20 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. eS2-1555-910/2021](#) pirmosios instancijos teismo 2021 m. balandžio 12 d. nutartis liko nepakeista. 2021 m. gegužės 26 d. atvejo vadybos posėdžio metu specialistai nustatė, kad atsakovė, su dukterimi gyvendama Vilniaus arkivyskupijos „Caritas“ Motinos ir vaiko globos namuose, nesilaikė sutarties sąlygų, gavo tris raštiskus įspėjimus, taip pat nevykdė kitų atsakovei pagalbos plane nustatytų įsipareigojimų.
11. Teismas taip pat nustatė, kad atsakovė nuo 1993 m. rugpjūčio 13 d. iki 2013 m. rugpjūčio 16 d. dirbo Lietuvos nacionaliniame operos ir baletų teatre, nuo 2021 m. gegužės 28 d. iki 2022 m. sausio 17 d. – UAB „Clean Solutions“, bylos nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme metu niekur nedirbo. Atsakovė nėra teista, tačiau ne kartą bausta administracine tvarka dėl važinėjimo viešuoju transportu be bilieto. Pateikta Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos darbingumo lygio pažyma Nr. 1026, iš kurios matyti, kad atsakovei A. G. nuo 2021 m. spalio 1 d. iki 2024 m. vasario 14 d. buvo nustatytas 60 proc. netektas darbingumas. Pateiktas 2022 m. kovo 16 d. VŠĮ Antakalnio poliklinikos medicininių dokumentų išrašas, nurodyta diagnozė (duomenys neskelbiami), (duomenys neskelbiami).
12. Įvertinęs bylos aplinkybių visumą, teismas padarė išvadą, kad atsakovė A. G. dėl objektyvių priežasčių bylos nagrinėjimo metu negali tinkamai pasirūpinti savo dukterimi. Atsakovės A. G. veiksmai nelaikytini kaltais, o yra nulemti objektyvių priežasčių, jos ligos bei psichologinės būsenos, socialinės ir tėvystės įgūdžių trūkumų, o tai kartu lėmė nenorą bendradarbiauti su specialistais, specialistų pagalbos atmetimą.
13. Teismas nurodė, kad 2021 m. gruodžio 13 d. vyko atvejo (atsakovės šeimos) nagrinėjimo posėdis, kuriame dalyvavo įvairūs specialistai ir kurie išreiškė pozicijas (nuomones, vertinimus) dėl atsakovės šeimos situacijos, esamų problemų, jų priežasčių, pagalbos poreikio ir priemonių. Iš šio posėdžio protokolo matyti, kad specialistai nurodė, jog atsakovė A. G. nepaiso specialistų rekomendacijų; nesitaria su specialistais dėl vaiko poreikių; su atsakove specialistams sunku dirbti, sunku ją rasti, telefonas dažnai išjungtas; atsakovė neteikia informacijos specialistams apie savo sveikatos būklę; atsakovė nemoka priimti pagalbos, yra nemotyvuota spręsti savo psichologines bėdas; šeimos problemos yra tęstinės ir įsitenėjusios; paslaugos reikiamo rezultato neduoda; atsakovė neturi motyvacijos iš esmės keisti susidariusios situacijos šeimoje, nors nori susigražinti vaiką; stebimi labai minimalūs pokyčiai, kurie neleidžia manyti, jog, vaikui grįžus į motinos globą, situacija keistųsi kardinaliai; moteris negeba vaikui nustatyti ribų; nors atsakovė nurodo, kad galėtų apsigyventi su tėvu, tačiau jų santykiai yra konfliktiški; gavusi bet kokią uždavinių jį atideda kelis kartus ir tiesiog nepadaro. Taigi, kompetentingi specialistai, kurie nuolat dirbo su atsakovės šeima, vieningai nusprendė, kad atsakovės veiksmai stokoja bendradarbiavimo, aiškumo, konkretumo ir pastovumo. Teismas pažymėjo, kad, teismo posėdžio metu teismui paklausus atsakovės apie pagalbos plano vykdymą, atsakovė negalėjo konkrečiai nurodyti (paaiškinti) nei jai skirtų konkrečių uždavinių, nei konkretaus jų vykdymo, kalbėjo apie jai teikiamą specialistų pagalbą abstrakčiai, kaip jai nereikalingą ir naudos neduodančią. Teismo vertinimu, atsakovei vengiant jai padedančių specialistų pagalbos, tinkamai nebendradarbiaujant, nepripažįstant savo ligos, šios aplinkybės vertintinos kaip neigiamai atsakovę charakterizuojančios aplinkybės.
14. Teismas nurodė, kad 2022 m. vasario 14 d. buvo gautas (duomenys neskelbiami) sutikimas dėl šios įstaigos paskyrimo nuolatine A. G. G. globėja, todėl ieškovo reikalavimas paskirti trečiąjį asmenį (duomenys neskelbiami) nepilnametės A. G. G. nuolatine globėja ir gaunamų lėšų administratore tenkinamas. Įvertinęs ieškovo reikalavimą dėl išlaikymo priteisimo, atsižvelgdamas į tai, kad ieškovo prašoma priteisti (100 Eur) vaiko poreikiams tenkinti per mėnesį skirtina suma yra ženkliai mažesnė nei teismų praktikoje pripažįstamas orientacinis išlaikymo dydis būtiniausiems vaiko poreikiams užtikrinti, taip pat į tai, kad atsakovė, nors turi skolų, nedarbingumą, tačiau dirbti iš dalies gali, teismas tenkino ieškovo reikalavimą ir priteisė iš atsakovės A. G. išlaikymą A. G. G. po 100 Eur kas mėnesį mokamomis periodinėmis išmokomis nuo bylos iškėlimo teisme dienos iki vaiko pilnametystės.
15. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal atsakovės A. G. apeliacinį skundą, 2022 m. birželio 21 d. nutartimi Vilniaus miesto apylinkės teismo 2022 m. balandžio 11 d. sprendimą paliko nepakeistą.
16. Kolegija nurodė, kad į bylą ieškovas pateikė pakankamai duomenų, pagrindžiančių tai, kad atsakovė negali tinkamai prižiūrėti ir auginti savo vaiko. Teismo vertinimu, byloje įrodyta, kad nuo Vilniaus apygardos teismo 2021 m. gegužės 21 d. nutarties priėmimo situacija šeimoje nėra pasikeitusi. Bylos duomenimis, atsakovei buvo sudarytos sąlygos pasikeisti ir įrodyti, kad ji geba pasirūpinti vaiku, dar nuo 2020 m. liepos 9 d., kai ji su dukterimi apsigyveno Vilniaus arkivyskupijos „Caritas“ Motinos ir vaiko globos namuose. Atsakovė šiomis sąlygomis nepasinaudojo – atsakovė buvo raginama vesti vaiką į darželį, pasirūpinti vaiko režimu ir tinkama mityba, tačiau to nedarė. Teismo posėdžio metu atsakovė paaiškino, kad to nepavyko padaryti ne dėl jos kaltės, o dėl Vilniaus arkivyskupijos „Caritas“ Motinos ir vaiko globos namuose buvusių kitų moterų, kurios jai nuolat trukdė, tačiau „Caritas“ pateikė duomenis, kad būtent atsakovės elgsena sudarė kitiems žmonėms nepakenčiamas gyvenimo sąlygas (nemiegojo naktimis, skalbė naktį, nemigdė pabudusios dukters, įžeidinėdavo kaimynės). Byloje nėra duomenų, kad atsakovė būtų pakeitusi savo elgesį – atsakovės elgesys ir jos požiūris į vaiko auklėjimą neatitinka vaiko interesų, kelia pavojų vaiko saugumui, sveikatai, fiziniam, protiniam, dvasiniam vystymuisi.
17. Kolegija pažymėjo, kad 2021 m. gegužės 26 d. vykusiame atvejo nagrinėjimo posėdyje buvo analizuojamas atsakovei iškeltų uždavinių vykdymas, tačiau iškelti tikslai buvo įgyvendinti tik minimaliai. Iš bylos duomenų galima padaryti išvadą, kad atsakovė vykdė tik plane nustatytą punktą „palaikyti ryšį su vaiku“. Nors atsakovei buvo siekiama padėti su kitų plane nurodytų uždavinių įgyvendinimu, jai buvo teikiama informacija, kaip pasiekti tikslus, tačiau ji specialistų pagalbos nepriėmė, neigė specialistų poreikį. Atsakovei buvo padedama surinkti dokumentus dėl bankroto proceso, tačiau į teismą nebuvo kreiptasi. Atsakovei buvo skambinama telefonu ir ji buvo lankoma namuose, tačiau bendrauti su specialistais atsakovė atsisakydavo – atsakovė nurodė, kad į namus specialistų neįsileisdavo, nes jie ateidavo netinkamu laiku. Atsakovė nepateikė jokių duomenų, iš kurių būtų galima spręsti, kad ji šiuo metu gali tinkamai pasirūpinti dukterimi. Atsakovė tiek pirmosios instancijos, tiek apeliacinės instancijos teisme nepripažino, kad ji ką nors daro negerai auklėdama dukterį. Priešingai, dėl susiklosčiusios jos ir

dukters situacijos atsakovė yra linkusi kaltinti išimtinai specialistus, atsakovės nuomone, duklė iš jos paimta be pagrindo, ligų ji taip pat neturi, nors byloje pakanka duomenų apie jos sveikatos būklę, taip pat pakanka įrodymų, patvirtinančių, kad dėl turimų sveikatos sutrikimų ji negali mažamečiam vaikui užtikrinti saugios aplinkos ir sudaryti sąlygų vaikui sveikai vystytis.

18. Aptartų duomenų pagrindu teisėjų kolegija nusprendė, kad pirmosios instancijos teismo išvada, jog šioje byloje yra pagrindas atskirti nepilnamečį vaiką nuo jo motinos, yra visiškai pagrįsta.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

19. Kasaciniu skundu atsakovė A. G. prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2022 m. birželio 21 d. nutartį ir ieškinį atmesti. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

19.1. [CK 3.179 straipsnio](#) 1 dalis gali būti taikoma tik nustačius objektyvias aplinkybes, dėl kurių tėvai negali vykdyti savo pareigų vaikui. Teismai byloje objektyvių aplinkybių nenustatė.

19.2. Atsakovė turi psichikos sutrikimų, kurie nėra laikinas veiksnys, todėl vaiko atskyrimas šiuo pagrindu yra diskriminacinis, pažeidžiantis Jungtinių Tautų neigaliųjų teisių konvencijos nuostatas.

19.3. Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje nurodyta, kad geriausi vaiko interesai negali būti grindžiami tik ta aplinkybe, kad vaikui būtų geriau paskyrus jam globą. Byloje nebuvo nustatyta pavojingų vaikui aplinkybių, teismas neatsižvelgė į tai, kad atsakovė yra neįgali.

19.4. Teismai turėjo išnagrinėti klausimą dėl pagalbos auginant vaiką taikymo.

20. Atsiliepimas į kasacinį skundą įstatymų nustatyta tvarka negautas.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl nepilnamečio vaiko atskyrimo nuo motinos

21. Nagrinėjamoje byloje kyla klausimas dėl vaiko atskyrimo nuo motinos instituto taikymo, kai vaiko motina turi negalią (psichinį sutrikimą). Byloje taip pat keliamas klausimas dėl geriausių vaiko interesų sąvokos aiškinimo.
22. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad imantis bet kokių vaiką liečiančių veiksmų, nesvarbu, ar tai darytų valstybinės ar privačios įstaigos, užimančios socialiniu aprūpinimu, teismai, administracijos ar įstatymų leidimo organai, svarbiausia – vaiko interesai. Geriausių vaiko interesų sąvoka nėra apibrėžta, šios sąvokos turinys atskleidžiamas kiekvienu konkrečiu atveju individualiai įvertinant konkrečias byloje nustatytas faktines aplinkybes. Siekiant išsiaiškinti, kas yra geriausia vaikui, atsižvelgiama į bendruosius principus – nediskriminavimo, vaiko teisės gyventi sveikai ir vystytis, vaiko orumą bei apsaugą nuo bet kokios formos smurto, vaiko nuomonę ir kt. Pagal Vaiko teisių apsaugos konvencijos 9 straipsnio 1 dalį valstybės dalyvės užtikrina, kad vaikas nebūtų išskirtas su savo tėvais prieš jų norą, išskyrus tuos atvejus, kai kompetentingi organai, vadovaudamiesi teismo sprendimu ir taikytiniais įstatymais, atitinkama tvarka nustato, kad toks atskyrimas yra būtinas vaiko interesams. Tai nustatyti gali prireikti tam tikru konkrečiu atveju, pavyzdžiui, kai tėvai žiauriai elgiasi su vaiku arba juo nesirūpina, arba kai tėvai gyvena atskirai ir reikia nuspręsti, kur turi gyventi vaikas.
23. Jungtinių Tautų neigaliųjų teisių konvencijos 23 straipsnyje nustatyta, kad valstybės, šios konvencijos šalys, imasi veiksmingų ir atitinkamų priemonių, kad pašalintų neigaliųjų diskriminavimą visais klausimais, susijusiais su santuoka, šeima, tėvyste (motinyste) ir asmeniniais santykiais, lygiai su kitais asmenimis, siekdamas užtikrinti, kad: a) būtų pripažinta visų neigaliųjų, kurie yra sukačę santuokinių ančių, teisė susituokti ir sukurti šeimą esant laisvam ir visiškam asmeni, kurie ketina susituokti, sutikimui; b) būtų pripažintos neigaliųjų teisės laisvai ir atsakingai priimti sprendimus dėl savo vaikų skaičiaus ir jų gimimo laikotarpio, taip pat teisė gauti informaciją pagal ančių, teisė į švietimą reprodukcijos ir šeimos planavimo klausimais ir būtų suteiktos priemonės, kurios leistų jiems pasinaudoti šiomis teisėmis; c) neįgalieji, įskaitant vaikus, lygiai su kitais asmenimis išsaugotų savo vaisingumą. Valstybės, šios konvencijos šalys, užtikrina, kad vaikas nebūtų atskirtas nuo savo tėvų prieš jų valią, išskyrus atvejus, kai kompetentingos institucijos, kurių sprendimus gali peržiūrėti teismas, pagal galiojančius įstatymus ir procedūras nusprendžia, kad toks atskyrimas yra būtinas dėl vaiko interesų. Vaikas jokiū būdu negali būti atskirtas nuo tėvų dėl savo neįgalumo arba dėl vieno ar abiejų tėvų neįgalumo (Neigaliųjų teisių konvencijos 23 straipsnio 4 dalis).
24. Atkreiptinas dėmesys, kad Neigaliųjų teisių konvencijos 23 straipsnyje išdėstyti principai iš esmės koreliuoja su Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos 8 straipsnyje įtvirtintais principais. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos 8 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad kiekvienas turi teisę į tai, kad būtų gerbiama jo asmeninis ir jo šeimos gyvenimas, buto neliečiamybė ir susirašinėjimo slaptumas, o minėto straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad valdžios pareigūnai neturi teisės kištis į naudojimąsi šia teise, išskyrus įstatymo numatytus atvejus ir kai tai būtina demokratinėje visuomenėje valstybės saugumo, viešosios tvarkos ar šalies ekonominės gerovės interesams, siekiant užkirsti kelią teisės pažeidimams ar nusikaltimams, taip pat gyventojų sveikatai ar dorovei arba kitų žmonių teisėms ir laisvėms apsaugoti.
25. Taigi, nors tarptautinės konvencijos reglamentuoja skirtingus teisinius santykius, tačiau iš esmės įtvirtina vienodus principus – geriausių vaiko interesų, nediskriminavimo, šeimos ir privataus gyvenimo gerbimą. Kiekvienoje konkrečioje byloje teismas turi užtikrinti, kad šie principai nebūtų pažeisti, o bylos išnagrinėjimo rezultatas užtikrintų šių vertybių pusiausvyrą.
26. Nacionalinės teisės nuostatos taip pat grindžiamos minėtais principais: Lietuvos Respublikos Konstitucija garantuoja teisę į privataus gyvenimo neliečiamumą (22 straipsnis), įtvirtina diskriminacijos draudimą (29 straipsnis), nustato valstybės pareigą saugoti ir globoti šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę (38 straipsnis). Vaiko teisės detalizuotos Vaiko teisių apsaugos įstatyme: valstybė pripažįsta vaikų teisę gyventi ir sveikai vystytis (6 straipsnis), turėti tėvus (7 straipsnis), mokytis (8 straipsnis), būti išklausytam (11 straipsnis), bendrauti su tėvais ir giminačiais (12 straipsnis), turėti tinkamas gyvenimo sąlygas (13 straipsnis), būti apsaugotam nuo smurto (20 straipsnis) ir kt. Be kita ko, [CK 3.165](#) straipsnyje atskleistas tėvų asmeninių teisių ir pareigų savo vaikams turinys – tėvai turi teisę ir pareigą auklėti savo vaikus ir yra atsakingi už savo vaikų auklėjimą ir vystymą, privalo rūpintis savo vaikų sveikata, jų dvasiniu ir moraliniu ugdymu ([CK 3.165 straipsnio](#) 1 dalis). Tėvai

privalo sudaryti sąlygas savo vaikams mokytis iki įstatymuose nustatyto amžiaus ([CK 3.165 straipsnio](#) 2 dalis).

27. Be kita ko, vaikas turi teisę gyventi kartu su tėvais, būti auklėjamas ir aprūpinamas savo tėvų šeimoje, bendrauti su tėvais, nesvarbu, ar tėvai gyvena kartu, ar skyrium, bendrauti su giminaičiais, jei tai nekenkia vaiko interesams ([CK 3.161 straipsnio](#) 3 dalis). Tai prigimtine žmogaus teisė, kuri atitinka pagrindinę tėvų pareigą ir teisę išauginti vaikus.
28. Tais atvejais, kai tėvai (tėvas ar motina) negyvena kartu su vaiku dėl susiklosčiusių objektyvių aplinkybių (dėl ligos ir pan.) ir reikia nuspręsti, kur turi gyventi vaikas, teismas gali nuspręsti atskirti vaiką nuo tėvų (tėvo ar motinos). Jei nepalankios aplinkybės susiklosto vienam iš tėvų, o kitas gali gyventi kartu su vaiku ir auklėti jį, vaikas atskiriamas tik nuo to iš tėvų ([CK 3.179 straipsnio](#) 1 dalis). Atskirtam nuo tėvų vaikui išsaugomos visos asmeninės ir turinės teisės bei pareigos, pagrįstos giminyste ([CK 3.179 straipsnio](#) 2 dalis). Atskyrus vaiką nuo tėvų (tėvo ar motinos), tėvai netenka teisės gyventi kartu su vaiku ir reikalauti jį grąžinti iš kitų asmenų. Kitomis teisėmis tėvai gali naudotis tiek, kiek tai įmanoma negyvenant kartu su vaiku ([CK 3.179 straipsnio](#) 3 dalis). Vaiko atskyrimas nuo tėvų (tėvo ar motinos) panaikinamas išnykus aplinkybėms, dėl kurių vaikas nuo tėvų atskirtas ([CK 3.181 straipsnio](#) 1 dalis).
29. Europos Žmogaus Teisių Teismas, plėtodamas praktiką pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos 8 straipsnį, yra nurodęs, kad šeimos išskyrimas yra labai rimto pobūdžio apribojimas; toks žingsnis turi būti pagrįstas pakankamai protingais ir svarbiais motyvais, atsižvelgiant į geriausių vaiko interesus (Europos Žmogaus Teisių Teismo 1988 m. kovo 24 d. sprendimas byloje *Olsson prieš Švediją* (Nr. 1), peticijos Nr. 10465/83). Geriausių vaiko interesų apsvaistymas yra dvejopo pobūdžio: pirmą, reikia užtikrinti, kad vaikas augtų sveikoje aplinkoje ir tėvas (motina) negali intis priemonių, kurios pakenktų vaiko sveikatai, raidai, ir, antra, turi būti užtikrintas vaiko ryšių su šeima palaikymas (išskyrus tuos atvejus, kai paaiškėjo ypatingas šeimos netinkamumas), nes šių ryšių suvaržymas reiškia vaiko atskyrimą nuo jo šaknų (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012 m. balandžio 10 d. sprendimas byloje *Pontes prieš Portugaliją*, peticijos Nr. 19554/09).
30. Ribodamos tėvystės teises, nacionalinės valdžios institucijos turi nustatyti teisingą vaiko ir tėvų interesų pusiausvyrą; pusiausvyros nustatymo procese ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas geriausiems vaiko interesams, kurie gali nusverti tėvų interesus (žr., pvz., Europos Žmogaus Teisių Teismo 2018 m. spalio 30 d. sprendimo *S. S. prieš Slovėniją* peticijos Nr. 40938/16, par. 83; 2016 m. kovo 29 d. sprendimo byloje *Kocherov ir Sergejeva prieš Rusiją*, peticijos Nr. 16899/13, par. 93–95; 2001 m. gegužės 10 d. sprendimo byloje *T. P. ir K. M. prieš Jungtinę Karalystę*, peticijos Nr. 28945/95, par. 71, kt.). Vien faktas, kad vaikas gali būti atiduotas į jo auklėjimui palankesnę aplinką, pats savaime nepateisina priverstinės priemonės – vaiko paėmimo iš biologinių tėvų globos – taikymo; turi egzistuoti kitos aplinkybės, rodančios tokio įsikišimo būtinumą (žr. cituoto sprendimo byloje *S. S. prieš Slovėniją* par. 84; 2015 m. spalio 13 d. sprendimo byloje *S. H. prieš Italiją*, peticijos Nr. 52557/14, par. 56; ir sprendimo byloje *K. ir T. prieš Suomiją*, peticijos Nr. 25702/94, par. 173). Valdžios institucijų vaidmuo socialinės rūpybos srityje būtent ir yra padėti sunkumų patiriantiems asmenims, teikti jiems patarimus, kaip bendrauti su socialinės rūpybos institucijomis, ir, be kita ko, patarti, kaip įveikti sunkumus. Pažeidžiamų asmenų atveju valdžios institucijos turi parodyti ypatingą budrumą ir užtikrinti didesnę apsaugą (žr. cituoto sprendimo byloje *S. S. prieš Slovėniją*, par. 84; taip pat sprendimo byloje *S. H. prieš Italiją*, par. 54 ir kt.). Europos Žmogaus Teisių Teismas taip pat nuolat primena pagrindinį principą, pagal kurį sprendimas perduoti vaiką globai turėtų būti laikomas laikina priemone, kurios taikymas turi būti nutrauktas, kai tik leidžia aplinkybės, ir kad bet kokios priemonės, kuriomis įgyvendinama laikina globa, turėtų atitikti galutinį tikslą – suvienyti biologinius tėvus ir vaiką (žr. 1988 m. kovo 24 d. sprendimą byloje *Olsson prieš Švediją*, par. 81). Be kita ko, procesiniu aspektu reikalinga nustatyti, ar, atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes ir ypač į priimanų sprendimų rimtumą, tėvai į sprendimo priėmimo procesą, vertinant jį kaip visumą, buvo įtraukti pakankamu mastu, kad būtų užtikrinta reikiama jų interesų apsauga, ir galėjo visapusiškai pateikti savo argumentus (žr. cituotą sprendimą byloje *S. S. prieš Slovėniją* ir ten pat nurodomą Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką).
31. Šios kategorijos bylose Europos Žmogaus Teisių Teismas taip pat yra pripažinęs, kad vien psichinės ligos diagnozės buvimas nėra pakankamas pagrindas riboti tėvų teises; svarbu tai, kokią įtaką liga daro tėvų galimybėms įgyvendinti tėvų valdžią (žr., pvz., cituotus 2016 m. kovo 29 d. sprendimą byloje *Kocherov ir Sergejeva prieš Rusiją*, peticijos Nr. 16899/13, 2018 m. spalio 30 d. sprendimą byloje *S. S. prieš Slovėniją*, peticijos Nr. 40938/16, taip pat 2004 m. liepos 1 d. sprendimą byloje *Couillard Maugery prieš Prancūziją*, peticijos Nr. 64796/01, ir kt.).
32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje taip pat pripažįstama, kad valstybei visų pirma kyla pareiga užtikrinti, kad šeimai, kuri pati neįstengia tinkamai pasirūpinti vaikais, būtų suteikta būtina pagalba ir parama, siekiant, kad ji vėl galėtų tinkamai pasirūpinti savo vaikais, o esant reikalui, valstybė vaiką nuo netinkamos priežiūros turi apsaugoti. Valstybės prioritetas siekiant vaiko interesų užtikrinimo – visų pirma teikti pagalbą ir paramą šeimai. Svarbu nustatyti, kas vaikui yra naudingiausia, ir įvertinti, kokį poveikį vienoks arba kitoks sprendimas turės vaikui ne tik šiuo metu, bet ir ateityje (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-314-378/2021](#), 38 punktas).
33. Atkreiptinas dėmesys, kad [CK](#) įtvirtintos dvi tėvų valdžios ribojimo formos: vaiko atskyrimas nuo tėvų ([CK 3.179 straipsnis](#)) ir tėvų valdžios apribojimas ([CK 3.180 straipsnis](#)). Kasacinio teismo praktikoje konstatuota, kad vaiko atskyrimas nuo tėvų kaip vaiko teisių ir interesų apsaugos priemonė taikoma nesant tėvų kaltės, kai tėvai negali vykdyti savo pareigų dėl objektyvių aplinkybių. Vadinas, tėvų ir vaiko atskyrimas – laikina vaiko teisių ir interesų apsaugos priemonė, taikoma iki tol, kol išnyks aplinkybės, dėl kurių vaikas atskirtas nuo tėvų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-251-378/2020](#), 49 punktas). [CK 3.179](#) straipsnyje, reglamentuojančiame tėvų ir vaiko atskyrimą, nėra apibrėžtas sąrašas aplinkybių, kurioms esant vaikas gali būti atskirtas nuo tėvų, o nurodytas tik bendras principas, kad toks atskyrimas nuo tėvų gali būti daromas dėl susiklosčiusių objektyvių aplinkybių (dėl ligos ir pan.), kai reikia nuspręsti, kur turi gyventi vaikas.
34. Be kita ko, pažymėtina, kad vaiko atskyrimas nuo tėvų (tėvo ar motinos) yra skirtas vaiko teisių ir interesų apsaugai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. spalio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-965/2003; 2017 m. spalio 6 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-280-969/2017](#), 58 punktas). Šio instituto tikslas yra ne nubausti tėvus, o užtikrinti, kad vaikas gyventų tinkamomis sąlygomis ir juo būtų rūpinamasi (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-251-378/2020](#), 52 pastraipa). Pripažįstama, kad vaiko atskyrimas nuo šeimos galimas tik jei: 1) tai yra nustatyta įstatyme; 2) taikant tokią priemonę yra siekiama teisėtų tikslų; 3) šis atskyrimas yra būtina ir 4) proporcinga priemonė, derinant vaiko teisę augti saugioje aplinkoje ir vaiko teisę būti ugdomam tėvų šeimoje (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-514-378/2020](#), 22 punktas). Teisėtas vaiko atskyrimo nuo šeimos tikslas, šios priemonės būtinumas ir proporcingumas paprastai visada pasireiškia, kai: 1) vaiko gyvybei ar sveikatai kyla realūs pavojai ar yra didelė tikimybė, kad kils tokia žala; 2) tėvai ar kiti vaiko atstovai pagal įstatymą nesima reikiamų priemonių vaiko saugumui užtikrinti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-514-378/2020](#), 24 punktas).
35. Nagrinėjamoje byloje atsakovė teigia, kad vaiko atskyrimo institutas pritaikytas nepagrįstai – atsakovė įsitikinusi, kad ji buvo diskriminuojama dėl neįgalumo (psichikos sutrikimo), be to, tai nėra laikino pobūdžio aplinkybė, kuriai išnykus būtų pagrindas grąžinti vaiką motinai. Atsakovės netinkimu, teismai netinkamai nustatė ir išaiškino geriausių vaiko interesų sąvoką bei priėmė nepagrįstą sprendimą atskirti atsakovės dukterį A. G. G. nuo atsakovės.
36. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad tėvų valdžia turi būti įgyvendinama nuolat ir teismas turi vertinti nuosekliai pasikartojančius tėvo (motinos) veiksmus. Tėvystė (motinystė) visų pirma yra pareiga vaikui, o ne teisė į vaiką (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. rugpjūčio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3548-915/2015). Tėvams tenka pareiga vaikus auginti, tenkinti jų fiziologinius, emocinius, ugdymo ir kitus poreikius, o šių poreikių identifikavimas yra viena iš tėvų pareigų. Tais atvejais, kai vaiku jo tėvai negali tinkamai pasirūpinti, valstybė privalo užtikrinti vaiko teisių bei interesų apsaugą.

37. Be to, kasacinio teismo praktikoje nuosekliai laikomasi pozicijos, kad šeimos, kaip socialinio ir teisės instituto, svarba didina viešąjį interesą ginti šeimos narių teises ir teisėtus interesus ir lenkia tam tikrus šių bylų nagrinėjimo ypatumus, t. y. reikšmingas kai kurių pagrindinių civilinio proceso principų išintis, suponuojančias galimybę teismui veikti aktyviai, savo iniciatyva rinkti įrodymus, jei to reikia bylai teisingai išspręsti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-207-378/2021, 48 punktą ir jame nurodoma kasacinio teismo praktika). Teisėjų kolegija pažymi, kad tokio pobūdžio bylose teismo pareiga išsamiai išanalizuoti faktines aplinkybes apima būtinybę įvertinti emocinius, psichologinius, materialinio ir medicininio pobūdžio veiksnius, išklausti proceso dalyvių (tėvų), esant galimybei – išklausti vaiko nuomonę, taip pat įvertinti socialinių darbuotojų, gydytojų ir ekspertų nuomones, išanalizuoti tėvų valdžios įgyvendinimo su pagalba galimybę ir atsizvelgti į kitas konkrečioje situacijoje reikšmingas aplinkybes tam, kad būtų išsaugotos esamos socialiai reikšmingos vaiko poreikių tenkinimo galimybės ir sudarytos sąlygos užkirsti kelią vaiko interesų pažeidimams.
38. Nagrinėjamoje byloje buvo nustatytos šios teisiskai reikšmingos aplinkybės: į socialinės rizikos šeimų sąrašą atsakovės šeima įtraukta Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2018 m. kovo 19 d. įsakymu; 2018 m. spalio 23 d. buvo nustatytas pirmas grėsmės vaikui lygis (galimi nesmurtiniai vaiko teisių pažeidimai – motina viešajame transporte elgėsi neadekvačiai, kūdikis apdengtas ne pagal sezoną). Nuo 2018 m. spalio 31 d. šeimai taikoma atvejo vadyba – teikiamos socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo paslaugos VŠĮ „Vilniaus SOS vaikų kaimas“. Socialinių paslaugų šeimai padalinys. 2019 m. balandžio 12 d. nustatytas antras grėsmės vaikui lygis (neadekvatus vaiko motinos elgesys ir vaiko nepriežiūra, motina vaiką į gydymo įstaigą nuvesdavo tik po daugybės raginimų, nesuprato gydytojų rekomendacijų, nebuvo linkusi priimti specialistų pagalbos, nevykdė pagalbos plane iškeltų tikslų dėl psichinės sveikatos gerinimo). Vilniaus miesto apylinkės teismas 2019 m. balandžio 25 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. eS2-17677-930/2019](#) leido paimti mergaitę (A. G. G.) iš jos motinos (atsakovės). Nuo 2019 m. balandžio 30 d. iki 2020 m. liepos 13 d. vaikas buvo globojamas, kol jo motina (atsakovė) gydėsi psichiatrijos ligoninėje. 2020 m. liepos 9 d. atsakovė buvo apgyvendinta Vilniaus arkivyskupijos „Caritas“ Motinos ir vaiko globos namuose, nuo 2020 m. liepos 13 d. atsakovei grąžinta duktė. 2020 m. gruodžio 14 d. Vilniaus arkivyskupijos „Caritas“ Motinos ir vaiko globos namai pateikė informaciją atvejo vadybą vykdančiai VŠĮ „Vilniaus SOS vaikų kaimas“ apie atsakovės šeimą ir atsakovės nebendradarbiavimą. 2021 m. kovo 10 d. mergaitė buvo laikinai apgyvendinta pas budinčius globėjus (duomenys neskelbiami). Vilniaus miesto apylinkės teismo 2021 m. balandžio 12 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. eS2-13626-1094/2021](#) buvo tenkintas Tarybos prašymas ir leista paimti nepilnametę A. G. G. iš jos motinos A. G. Vilniaus apygardos teismo 2021 m. gegužės 20 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. eS-1555-910/2021 Vilniaus miesto apylinkės teismo 2021 m. balandžio 12 d. nutartis liko nepakeista. Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2021 m. balandžio 20 d. įsakymu A. G. G. nustatyta laikinoji globa (nuo 2021 m. kovo 10 d.), globėju paskirtas (duomenys neskelbiami), vaikas apgyvendintas budinčio globotojo šeimoje. 2021 m. gegužės 26 d. ir 2021 m. gruodžio 13 d. vyko atsakovės šeimos atvejo vadybos posėdžiai, jų metu analizuota atsakovei teikta pagalba ir jos efektyvumas, pateikti siūlymai dėl vaiko interesų užtikrinimo. Nurodytų aplinkybių visuma leidžia daryti išvadą, kad, nustačius vaiko teisių pažeidimus, valstybės lygmeniu įgaliotos institucijos taikė prevencines priemones ir teikė paslaugas atsakovei siekdamas užtikrinti vaiko teisių įgyvendinimą ir teisėtų interesų apsaugą.
39. Teismai taip pat nustatė, kad pagal Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos darbingumo lygio pažymą Nr. 1026 atsakovei A. G. nuo 2021 m. spalio 1 d. iki 2024 m. vasario 14 d. nustatytas 60 proc. netektas darbingumas. Remdamiesi 2022 m. kovo 16 d. VŠĮ Antakalnio poliklinikos medicininių dokumentų išrašu, teismai taip pat nustatė, kad atsakovė turi psichinį sutrikimą – nurodyta diagnozė (duomenys neskelbiami), (duomenys neskelbiami).
40. Kaip minėta, pagalba (atvejo vadyba) atsakovės šeimai teikiama nuo 2018 m. spalio 31 d., o nuo 2020 m. liepos 13 d. atsakovė su dukterimi buvo apgyvendintos Vilniaus arkivyskupijos „Caritas“ Motinos ir vaiko globos namuose. Byloje nustatyta, kad apgyvendinimo pradžioje atsakovė buvo suinteresuota laikytis vidaus taisyklių, tačiau ilgainiui ėmė vengti psichologo ir socialinio darbuotojo konsultacijų, neatsiliepėdavo į skambučius, pamiršdavo pranešti, kad į konsultacijas neatvyks. Teismų konstatuota, kad atsakovė nededa pastangų iš esmės keisti situacijos šeimoyje, nepriima jai teikiamos pagalbos, nereaguoja į specialistų patarimus ar pastabas, nesirūpina mažamečio vaiko sveikata, saugumu, auklėjimu.
41. Vilniaus arkivyskupijos „Caritas“ Motinos ir vaiko namai 2021 m. kovo 5 d. teikė pakartotinę informaciją apie atsakovės šeimos atvejį. Pažymima, kad atsakovė ir toliau neveda vaiko į darželį, nors yra raginama tai daryti, o pati atsakovė pasakoja, kad didelę dienos dalį su vaiku praleidžia parduotuvėse; atsakovė ir toliau linkusi neatvykti į socialinio darbuotojo konsultacijas arba rinktis visai kitą pokalbio temą ir problemų iš esmės nespręsti.
42. Kaip minėta, teismai nustatė, kad nuo 2021 m. kovo 10 d. atsakovės duktė buvo laikinai apgyvendinta pas budinčius globėjus (duomenys neskelbiami). 2021 m. gegužės 26 d. vyko atsakovės šeimos atvejo vadybos posėdis, jo metu siekta peržiūrėti dar 2018 m. spalio 31 d. patvirtinto (vėliau pildyto) pagalbos plano vykdymą. Vėliau – 2021 m. gruodžio 13 d. – vykusiam atvejo vadybos posėdyje esminių pasikeitimų atsakovės šeimoje nepastebėta. Konstatuota, kad nors atsakovė stengiasi rūpintis vaiku bei pagal galimybes aprūpina dukterį, tačiau į specialistų pastabas nereaguoja, atsisako konsultuotis, gavusi pastabų pyksta, turi savitą supratimą apie vaiko auklėjimą ir jai teikiamos pagalbos nepriima. Specialistų nuomone, atsakovės šeimos problemos yra tęstinės ir įsisenėjusios, o socialinės pagalbos priemonės reikiamo rezultato neduoda, pastebėti tik labai minimalūs pokyčiai, kurie neleidžia manyti, jog vaikui grįžus į motinos globą situacija keistųsi iš esmės. Teismo posėdžio pirmosios instancijos teisme metu buvo siekiama išsiaiškinti atsakovės požiūrį į pagalbos planą ir jo vykdymą, tačiau atsakovė teismui negalėjo įvardyti pagalbos plane iškeltų uždavinių, paaiškinti jų vykdymo prasmės, o apie specialistų pagalbą atsiliepė kaip apie nereikalingą ir neteikiančią naudos. Atsakovė tik abstrakčiai apibrėžė savo supratimą apie dienos ritmą, vaiko poreikius.
43. Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į byloje nustatytas aplinkybes, t. y. kad per ketverius metus, kai atsakovės šeimai buvo teikiama socialinė ir psichologinė pagalba, esminių pasikeitimų atsakovės šeimoje neišvengė nė vienas su atsakove dirbęs specialistas. Visą pagalbą teikimo atsakovės šeimai laikotarpiu kartojosi tos pačios problemos – vaiko nevedimas į ugdymo įstaigą, vaiko dienos režimo nepalaikymas, maitinimas greituoju maistu, vaiko poreikių neatliepimas, vaikščiojimas su vaiku po parduotuves, atsainus požiūris į vaiko sveikatą, nepagarbus elgesys su vaiku ir aplinkiniais, agresyvumas pagalbą teikiančių specialistų atžvilgiu, konsultacijų vengimas ir kt. Byloje nėra įrodymų, patvirtinančių, kad atsakovės šeimoje situacija gerėja, kad atsakovė keičia auklėjimo įpročius, rūpinasi savo psichologine sveikata, lanko psichologų ir socialinių darbuotojų konsultacijas, suvokia sveiko vaiko vystymosi principus ir siekia juos užtikrinti. Byloje nebuvo nustatyta prie laidų situacijai keistis iš esmės būtent dėl atsakovės priešiško ir nenoro priimti socialinių darbuotojų pagalbą, polinkio dėl susiklosčiusios situacijos kaltinti kitus asmenis ir neišvengti savo atsakomybės. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad pagalbos priemonės atsakovės šeimai buvo išnaudotos, tačiau teigiamo rezultato nedavė. Atitinkamai vien tik esamos pagalbos (paslaugų) teikimas atsakovės šeimai nėra tikslingas ir nagrinėjamu atveju nepadeda užtikrinti geriausių vaiko interesų.
44. Teisėjų kolegija pažymi, kad sprendžiant vaiko atskyrimo nuo tėvų klausimą vertintinas ne pavienės aplinkybės, o nuoseklus, pasikartojantis tėvo ar motinos elgesys įgyvendinant pareigas vaikui, šio elgesio pokyčiai bei jų stabilumas. Tais atvejais, kai dėl tėvų negalėjimo tinkamai pasirūpinti vaiku į šeimos gyvenimą įsikiša valstybė ir per savo institucijas teikia tėvams paramą, reikalingą tinkamam vaikų auklėjimui ir priežiūrai užtikrinti, turi būti vertinamas tėvų elgesys šios paramos teikimo kontekste ir konstatavus, kad taikytos priemonės neduoda rezultatų, sprendžiama dėl vaiko paėmimo iš šeimos.
45. Be kita ko, atkreiptinas dėmesys į tai, kad priežastys, dėl kurių nagrinėjamu atveju taikytinas [CK 3.179](#) straipsnyje įtvirtintas vaiko atskyrimo nuo motinos institutas, yra ne pati atsakovės liga, o atsakovės elgesys, kuris gali būti nulemtas jos ligos. Būtent atsakovės nenoras pripažinti jai teikiamos pagalbos reikalingumą, priešiškus, atsainus požiūris į vaiko poreikių ir vystymosi užtikrinimą, byloje nustatyti emocinio, psichologinio, materialinio ir medicininio pobūdžio veiksniai leidžia daryti išvadą, kad geriausių vaiko interesus bylos nagrinėjimo metu atitinka vaiko atskyrimas nuo motinos. Kadangi būtent šios aplinkybės nulėmė sprendimą atskirti vaiką nuo motinos, nėra pagrindo daryti išvados, jog atsakovė buvo diskriminuojama dėl turimo neįgalumo. Teisėjų kolegija papildomai pažymi, kad, atsakovės elgesiui iš esmės pasikeitus, suvokus

poreikį nuosekliai spręsti savo psichinės sveikatos problemas bei teikiamos pagalbos naudą ir iš esmės pakeitus požiūrį į vaiko auklėjimą bei vaiko interesų užtikrinimą, yra galimas vaiko grąžinimas motinai ([CK 3.181 straipsnio](#) 1 dalis). Teisėjų kolegija taip pat pažymi vaiko bendravimo su savo šeima (motina ir seneliu) užtikrinimo svarbą.

46. Teisėjų kolegija nusprendžia, kad bylą nagrinėję teismai tinkamai taikė materialiosios teisės normas, reglamentuojančias vaiko atskyrimą nuo tėvų, todėl yra pagrindas konstatuoti, jog nagrinėjamu atveju vaiko paėmimas iš motinos yra pateisinamas dėl valstybės turimos pareigos garantuoti vaikui tokias gyvenimo sąlygas, kuriomis jis galėtų tinkamai augti, vystytis ir ugdytis, nes šiuo metu tai nėra įmanoma vaiko motinos šeimoje, net ir teikiant šeimai visą būtiną ir reikalingą pagalbą. Atsakovės kasacinio skundo argumentai nesudaro pagrindo panaikinti apeliacinės instancijos teismo procesinį sprendimą.

Del bylinėjimosi išlaidų

47. [CPK 93 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyta, kad šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą. [CPK 96 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyta, kad bylinėjimosi išlaidos, nuo kurių mokėjimo ieškovas buvo atleistas, išieškomos iš atsakovo į valstybės biudžetą proporcingai patenkintai ieškinio reikalavimų daliai.
48. Kadangi abi bylos šalys yra atleistos nuo bylinėjimosi išlaidų (atsakovė – Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos Vilniaus skyrius 2022 m. birželio 29 d. sprendimu Nr. (8.1Mr)TP-22-T-01849), valstybės patirtos bylinėjimosi išlaidos nėra skirstomos. Duomenų apie kitas (ne valstybės) patirtas bylinėjimosi išlaidas byloje nėra.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Vilniaus apygardos teismo 2022 m. birželio 21 d. nutartį palikti nepakeistą.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjos Alė Bukaviniene

Grażina Davidonienė

Sigita Rudėnaitė